

Ajánlás...

[Vécsei Károly demográfiai – statisztikai – szociológiai tanulmányainak kiadását célzó pályázathoz. A kötet megjelent „Magyarok és nem magyarok Romániában címmel. Csíkszereda, 2002, Státus Kiadó.]

Vécsei Károly a statisztika és szociológia idős marosvásárhelyi professzora, nyugalmazott akadémiai főkutató. Az 1989. évi fordulatot követően megújult munkakedvvel évről évre újabb demográfiai és szociográfiai tanulmányokkal, szakcikkekkel lépett a közönség elé.

A mai Erdély nemzetiségi arculatának átalakulását meghatározó tényezőket vizsgálva elsők között szentelt megkülönböztetett figyelmet az 1977. évi népszámlálás születési hely szerinti kimutatásának. A vonatkozó adatok sokoldalú feldolgozásával ő tárta fel legrészletesebben az országrészek közötti vándormozgalmak szerepét az erdélyi városok elrománosodásában, e folyamat szociokulturális és interetnikai kihatásait is taglalva. A témában született írásai rangos tudományos kiadványokban kaptak helyet; kutatási eredményeiről magyarországi szakmai fórumokon is beszámolhatott.

Az 1992. évi népszámlálás több részletben nyilvánosságra hozott eredményeire szinte megjelenésük pillanatában sorozatosan reagált. A romániai magyarság számának csökkenését – sokaktól eltérően – tényként fogadta el, s azt egy hosszabb idő óta tartó folyamat betetőzésének tekintette. A számadatok meddő vitatása helyett inkább a jelenség összetevőit igyekezett felderíteni, az asszimiláció kérdéskörét állítva vizsgálódása középpontjába. A végleges népszámlálási eredmények ismertetését nagyobb ívű történeti visszatekintéssel kötötte össze. A romániai magyarság részletes demográfiai adatairól az itteni magyar sajtóban ugyancsak az ő tollából jelent meg a legátfogóbb tájékoztatás.

Mindezek mellett szűkebb körű mikrovizsgálatokat is végzett: Marosvásárhelyen a helyi etnikumközi viszonyokra és a hivatalos magyar nyelvhasználatra, Parajdon pedig a cigányságra vonatkozóan.

Tanulmányai, cikkei, bár nem monografikus igényű feldolgozások, együttesen hiánypótló jellegűek és jelentőségűek. Különösen vonatkozik ez demográfiai, nemzetiségstatisztikai írásaira. Ideértve a nagyközönségnek szánt publicisztikus hangvételű cikkeit is, jóllehet ezek olykor mint ha ürügyet szolgáltatnának számára, hogy inkább a vázolt folyamatok elevenbevágó társadalmi-politikai összefüggéseit tárgyalja, vitairatba illő hevülettel.

Az időnként szenvedélyes tárgyalásmód ellenére sem kérdőjelezhető meg az idős magánkutatónak a romániai magyar társadalomtudomány által kevésbé figyelemre méltott szakterületen elért eredményei. Egybegyűjtött írásainak önálló kötetben való megjelentetése (a szükséges szerkesztői közbeavatkozásokkal) fontos hozzájárulás a romániai magyarság önismeretének gazdagításához. A kutatók számára is haszonnal forgatható dokumentáció közzététele különösen a szélesebb olvasóközönség orientálása szempontjából indokolt.

Budapest, 2000. február 14.

A tervezett kötet tartalma

1. A migráció és urbanizáció egyes vonatkozásai Romániában

(Megjelent: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet történeti demográfiai füzetek 12. sz. Budapest, 1993. 57–106. p.)

A nagylélegzetű feldolgozás a belső vándorlások alakulását tekinti át az 1977. évi romániai népszámlálás születési hely szerinti statisztikája alapján. A szerző a Kárpátokon túlról Erdélybe irányuló tömeges bevándorlást állítja vizsgálódása középpontjába. A folyamatokat nem csupán a két nagy országrész, hanem az ún. történelmi tartományok vonatkozásában is áttekinti, az adatokat pedig az ország valamennyi megyéjére kiterjedően részletezi. Következtetése: a vándormozgalmaknak meghatározó szerepük volt a történelmileg kialakult erdélyi etnodemográfiai struktúrák szétzilálásában, aminek negatív hatása az etnikumok közötti kapcsolatok terén is érvényesült.

2. A vándorlás, nemzetiségi és demográfiai struktúrák Erdélyben

(Megjelent: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet történeti demográfiai füzetek 13. sz. Budapest, 1994. 81–108. p.)

Az előző tanulmányban foglaltak kiegészítése. A vizsgálati szempontok kiterjesztésével megállapítható, hogy az Erdélybe irányuló migráció a nemek arányát és a kormegoszlást is módosította. A két nagy országrész közti vándorlásban résztvevők nemek szerinti megoszlása aszimmetrikus: az Erdélyből elvándorlók között több, az Erdélybe betelepültek között kevesebb a nő. A nemek közötti mennyiségi arányok kiegyensúlyozatlansága növeli a vegyes házasságok arányszámát, amely tudvalevően az asszimiláció egyik fő tényezője.

3. Asszimiláció és kivándorlás. Adatok, gondolatok a fogyatkozó erdélyi magyarságról

(Megjelent a Romániai Magyar Szó 1992. augusztus 1/2., 8/9., 15/16. és 22/23. számaiban)

Az 1992. évi romániai népszámlálás előzetes adatközlése az etnikai szerkezet lényeges módosulását, ezen belül a magyarság számának és arányának csökkenését tükrözi. A szerző az erdélyi magyarság nyolc évtizedes népesedési regressziójának összetevőit vizsgálva előbb a természetes szaporulatot, a kivándorlást és az asszimilációt számszerűsíti. E tényezők közül az asszimilációt veszi tüzetesebben szemügyre. Kitér a kérdéskör társadalomlélektani vetületeire is. Eszmefuttatása középpontjában a beolvasztási politika áll, amelynek elsősorban ideológiai hátterét, valamint hatalomtechnikai gyakorlatát szemlélteti történelmi példákon keresztül.

4. Az erdélyi román és magyar lakosság tényleges és természetes szaporulatának dinamikája az elmúlt századok során

(Megjelent a Romániai Magyar Szó 1995. július 8/9., 15/16., 22/23., 29/30. és augusztus 5/6. számaiban)

A tanulmány első része Erdély román többségűvé válásának főbb állomásait idézi fel, a migrációs elméletet alátámasztó történeti források segítségével. A második rész a mai Erdély területéről rendelkezésre álló hivatalos nemzetiségstatisztikai adatokat veti össze 1880 és 1992 között. Az etnikai viszonyok XX. századi átalakulását, a románság – legmerészebb etnocentrikus politikusai által sem remélt – újabb nagyarányú térfoglalását megyei bontású adatsorokkal szemlélteti.

5. A romániai magyar lakosság egyes minőségi mutatóiról
(Megjelent a Romániai Magyar Szó 1996. július 20/21., 27/28. és augusztus 3/4. számaiban)

Az 1992. évi népszámlálás viszonylag részletes közleménye lehetővé teszi a túllépést a korábbi mennyiségi – többnyire a romániai magyarság pusztai számbeli nagyságának boncolgatásánál megrekedő – szemléleten. A szerző e tanulmányában a magyarság demográfiai jellemzőiről, iskolázottságáról, foglalkozási és más életviszonyairól ismeretessé vált népszámlálási információkat teszi közzé.

6. Nyelvhasználat és nemzeti önazonosság
(Megjelent a Romániai Magyar Szó 1995. december 16/17. és 22. számaiban)

A Pro Europa Liga kezdeményezésére 1994 elején Marosvásárhelyen magyarok és románok (civilök és államigazgatásban dolgozók) körében közvéleménykutatást végeztek a magyar nyelv hivatali és általában közéleti használatáról. A szerző e vizsgálat eredményeit ismerteti, majd ezt követően mérleget készít a román törvényhozás nemzetiségi nyelvhasználati kapcsolatos 1989 utáni – diszkriminatív – tevékenységéről.

7. A marosvásárhelyi R.M.D.Sz. tagok véleménye és értékelése a magyar-román kapcsolatrendszeréről, a szervezet vezetősége s tagsága közötti kölcsönviszonyról
(Kézirat, 50 oldal. Egyes részletei megjelentek: Magyar Szemle 1993. 11. sz. és Hírel – Erdélyi Szemle. 1994. 3/4. sz. 78–94. p.)

A tanulmány egy 1991 július-augusztusában Marosvásárhelyen végrehajtott felmérésen alapul. Az elemzés a helyi etnikumközi viszonyok diagnosztizálásán, illetve a magyarság politikai szerveződésének értékelésén túl a mikrotársadalom kapcsolatrendszerének javítására vonatkozó észrevételeket is tartalmazza.

8. Cigányok a székelyföldi Parajd községben
(Kézirat. Egyes részletei megjelentek: Hírel – Erdélyi Szemle 1994. 5/6. sz. 127–137. p. és Regio 1995. 1/2. sz. 64–77. p.)

Kérdőíves felmérésen alapuló tanulmány a parajdi cigányok társadalmi-kulturális helyzetéről, életmódjáról, identitásáról, a faji előítéletekről és a cigány-magyar együttélésről.

9. Iskolai teljesítmény és családi háttér.
(Kézirat, 20 oldal)

A felmérés marosvásárhelyi VII. osztályos magyar tanulók adatait tartalmazó iskolai katalógusok alapján készült 1986-ban. Az eredményekből kitűnik a családi háttér és a gyermekek iskolai teljesítménye közötti összefüggés, amely természetesen tükrözi az anyanyelvi kultúra szintjét is.

10. Szórvány és asszimiláció
(Kézirat, 40 oldal)

Az erdélyi magyar lakosság földrajzi-térbeli elhelyezkedése lényeges elem a nemzeti önazonosság megőrzésében és fejlesztésében. A szerző, felmérve az erdélyi magyarság települési szerkezetét, hozzá kíván járulni egy olyan nemzetiségi politika kidolgozásához, amely minimumra csökkenti a magyarok beolvadását.